

Obrazložitev k predlogu Akta o metodologiji za izdelavo strategije varovanja pred tveganji za dobavitelje električne energije s pogodbami o dobavi električne energije s fiksno ceno

Agencija za energijo (v nadaljevanju agencija) je na podlagi drugega odstavka 27.a člena Zakona o oskrbi z električno energijo (Uradni list RS, št. 172/21 in 47/25) zadolžena za izdajo Akta o metodologiji za izdelavo strategije varovanja pred tveganji za dobavitelje električne energije s pogodbami o dobavi električne energije s fiksno ceno (v nadaljevanju akt).

V prilogi je podana obrazložitev predloga akta.

Akt bo začel veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

V Mariboru, 28. oktobra 2025

Priloga – Obrazložitev

Uvod

Tako kot v drugih državah Evropske unije (EU) se je tudi v Sloveniji energetski sektor v zadnjih desetletjih preoblikoval – od nekdanjih monopolnih, vertikalno integriranih družb, v katerih so posamezna podjetja obvladovala celotno verigo od proizvodnje do dobave, k tržno konkurenčnemu modelu. Liberalizacija trga je odjemalcem prinesla večjo izbiro, hkrati pa povečala izpostavljenost dobaviteljev tveganjem tržne volatilnosti.

Slovenski energetski trg je del enotnega evropskega trga, kar pomeni, da so tudi dobavitelji v Sloveniji izpostavljeni enakim tveganjem kot drugod v EU. Dogodki v zadnjih letih – od pandemije in energetske krize 2021/2022, do vojne v Ukrajini – so jasno pokazali, kako hitro lahko kombinacija zunanjih in notranjih dejavnikov ogrozi stabilnost dobaviteljev in zanesljivost oskrbe gospodinjstev in gospodarstva. Za dobavitelje to pomeni vse večji pritisk pri zagotavljanju stabilnih denarnih tokov in dobičkonosnosti ob hkratnem zagotavljanju zanesljive oskrbe in ohranjanju ugleda. Izkazalo se je, da so dobavitelji, ki niso imeli dovolj robustnih strategij, težje obvladovali nenadne skoke cen energentov.

Med novimi viri tveganj, ki pomembno vplivajo tudi na slovenski energetski trg, je treba izpostaviti predvsem rast deleža obnovljivih virov energije. Naraščajoče število sončnih in vetrnih elektrarn spreminja dinamiko delovanja trga, saj prinašajo večjo nestanovitnost proizvodnje in s tem večjo potrebo po prilagodljivem uravnavanju ter obvladovanju tveganj. Pomemben dejavnik so tudi geopolitična tveganja. Slovenija je močno odvisna od uvoza energentov, zlasti zemeljskega plina. Vojna v Ukrajini je to ranljivost jasno razkrila, saj je povzročila negotovost pri oskrbi in močan dvig cen, kar je prizadelo tudi domače dobavitelje. Na povpraševanje po energiji vplivajo tudi makroekonomske razmere. Inflacija in upočasnjena gospodarska rast zmanjšujeta kupno moč gospodinjstev in podjetij, zaradi česar morajo dobavitelji oblikovati nove, bolj prilagojene tržne strategije. Podnebna tveganja predstavljajo še en pomemben dejavnik. Ekstremni vremenski pojavi, kot so suše, poplave ali dolgotrajna obdobja brez vetra, neposredno vplivajo na proizvodnjo električne energije. Nenazadnje so izkušnje iz leta 2020 pokazale, da lahko pandemije povzročijo nenadne in drastične spremembe povpraševanja. Zaprtje gospodarstva je takrat vodilo do občutnega zmanjšanja porabe energije, kar je dodatno povečalo volatilnost trga in pokazalo, kako ranljiv je energetski sektor tudi ob nepričakovanih zdravstvenih krizah.

Slovenski dobavitelji upravljajo portfelje, ki vključujejo tako dolgoročne pogodbe kot kratkoročne pozicije na borzah. To povečuje kompleksnost upravljanja tveganj, saj je treba spremljati tako posamezne pogodbe kot celotno strukturo portfelja. Pri tem postajajo vedno pomembnejši sodobni pristopi, kot so stresni testi in kazalniki tveganj. Izkušnje zadnjih let potrjujejo, da je finančno modeliranje tveganj na energetskem trgu nujno za zagotavljanje stabilnega poslovanja dobaviteljev in zaščito odjemalcev. Propad enega ali več dobaviteljev bi lahko ogrozil zaupanje v trg in celotnemu gospodarstvu povzročil dodatne stroške.

Agencija za energijo (v nadaljevanju agencija) s splošnim aktom predpiše metodologijo za izdelavo strategije in sprejetje ukrepov dobaviteljev, katerih cilj je obvladovanje tveganj v zvezi s sklepanjem pogodb o dobavi električne energije s fiksno ceno. Metodologija bo tako pripravljena kot izvršilni akt v skladu s 27.a členom Zakona o oskrbi z električno energijo (ZOEE) ter Evropske direktive 2019/944, ki zahtevata, da dobavitelji električne energije s fiksno ceno vzpostavijo strategijo za upravljanje tveganj zaradi nihanja veleprodajnih cen.

Temeljni namen metodologije je soustvarjanje stabilnega, preglednega in odpornega elektroenergetskega trga, ki bo omogočal varno in zanesljivo oskrbo končnih odjemalcev ter zmanjšanje sistemskih tveganj, ki nastanejo v primeru insolventnosti ali prenehanja dejavnosti posameznih dobaviteljev. Izkušnje iz obdobja energetske krize v obdobju 2021-2022 so jasno pokazale, da nezadostno obvladovanje cenovnih tveganj, pomanjkanje likvidnostnih rezerv ter omejen dostop do lastne proizvodnje pri določenih dobaviteljih vodijo do nelikvidnosti, insolventnosti in posledičnih prenosov odjemalcev v zasilno oskrbo. V tem okviru so pogodbe o dobavi električne energije s fiksno ceno posebej izpostavljene, saj prevzemajo tveganje dolgoročnega odstopanja med pogodbeno (fiksno) in dejansko tržno ceno električne energije. Če dobavitelj ob sklenitvi takšne pogodbe nima ustrezno vzpostavljenih instrumentov varovanja pred tveganji (npr. terminskih pogodb, pogodb o nakupu električne energije – PPA, ali drugih instrumentov za varovanje pred tveganji), se v npr. primeru rasti veleprodajnih cen izpostavi neobvladljivim izgubam in s tem nevarnosti insolventnosti. Zato mora metodologija natančno opredeliti minimalne standarde vsebine strategije varovanja pred tveganji, načine izračuna izpostavljenosti tveganjem, možne scenarije stresnih testov ter razmerje med tržnim varovanjem in lastnimi proizvodnimi viri.

Metodologija bo vzpostavila normativno-operativni okvir za izvajanje 27.a člena ZOEE – s ciljem zagotoviti, da dobavitelji, ki ponujajo pogodbe s fiksno ceno, to počnejo na podlagi preiščljene, kapitalsko vzdržne in likvidnostno varne poslovne strategije. S tem agencija ne izpolnjuje le zakonske obveznosti sprejema metodologije, temveč tudi krepí finančno stabilnost trga, varuje odjemalce pred prekinitvami oskrbe in dolgoročno zmanjšuje regulativno tveganje v slovenskem elektroenergetskem sistemu.

Agencija je na podlagi analize zakonskih podlag ob upoštevanju vseh ugotovljenih omejitev za potrebe priprave predloga metodologije izvedla naslednje aktivnosti:

1. Celovita analiza izhodiščnega stanja, ki je obsegala analizo vseh razpoložljivih referenčnih dokumentov ter dobrih praks v EU, analizo pogojev za delovanje dobaviteljev, kronologijo in vzroke dosedanjih prenehanj delovanja dobaviteljev, analizo trga, analizo podpornih mehanizmov, kot je zasilna oskrba, analizo dobaviteljev v kontekstu 27.a člena vključno s finančnimi kazalniki in ustreznimi primerjalnimi in korelacijskimi analizami.
2. Sestanek z dobavitelji, katerega namen je bil predstaviti izhodišča in idejni metodološki okvir metodologije ter časovni načrt.
3. Implementacija osnutka metodologije
4. Izdelava dokumentacije za javno obravnavo
5. Izvedba javne obravnave predloga akta

V nadaljevanju so predstavljeni izsledki opravljene analize.

Zakonske podlage in omejitve

Splošna ureditev področja dobave električne energije

Dobava električne energije v Sloveniji temelji na Energetskem zakonu (EZ-2) in ZOOE. ZOOE ureja pravice in obveznosti dobaviteljev in odjemalcev (pogodbe, menjave dobaviteljev, zaščito odjemalcev ipd.), pri čemer zakonske določbe, zlasti od 15. do 20. člena ZOOE, določajo temeljne obveznosti dobaviteljev glede pravičnih pogodbenih pogojev, preglednosti cenikov, pravice do odstopa, učinkovite menjave dobavitelja in obveščanja odjemalcev o porabi ter cenah.

Zahteve glede omejevanje tveganj

27.a člen ZOOE določa obveznosti dobaviteljev električne energije s fiksno ceno, da izdelajo in izvajajo strategijo varovanja pred tveganji, namenjeno omejevanju tveganj sprememb veleprodajnih cen električne energije, ki bi lahko vplivale na njihovo ekonomsko vzdržnost in sposobnost izpolnjevanja pogodbenih obveznosti. Na tej podlagi mora agencija s splošnim aktom predpisati metodologijo za izdelavo strategije in sprejetje ukrepov za omejevanje tveganj. Metodologija mora biti skladna z evropskimi predpisi, zlasti z Direktivo (EU) 2019/944, spremenjeno z Direktivo (EU) 2024/1711, ki v 18a členu določa, da morajo biti metodologije splošne, prilagodljive in sorazmerne, ne pa strogo normirane, ter ne zahtevajo uporabe določenih instrumentov varovanja pred tveganji (npr. terminskih pogodb ali izvedenih finančnih instrumentov). Evropski zakonodajalec državam članicam prepušča, da ob upoštevanju značilnosti svojega elektroenergetskega trga določijo najprimernejše mehanizme za upravljanje tveganj, pri čemer je dopustno, da del tveganj pokrivajo tudi pogodbe o nakupu električne energije iz obnovljivih virov (PPA), če te ustrezajo trajanju izpostavljenosti tveganjem na strani porabnikov. Hkrati pa slovenski zakonodajalec v četrtem odstavku 27.a člena ZOOE jasno omejuje obseg nadzora agencije, saj izrecno določa, da agencija ne izvaja pregledov (posameznih) pozicij ali strategij posameznih dobaviteljev, ampak mora nadzor izvajati na način, ki ni obremenjujoč za njihovo poslovanje. Agencija lahko tako določi vsebino strategij, obvezne elemente poročanja in osnovne kriterije za oceno ustreznosti sistemov obvladovanja tveganj, vendar ne sme pri nadzoru neposredno preverjati posameznih pozicij ali konkretnih strategij.

Iz tega izhaja, da mora biti metodologija, ki jo agencija sprejme na podlagi drugega odstavka 27.a člena ZOOE, zasnovana sorazmerno, spodbujevalno in neinvazivno, ter mora upoštevati:

- velikost dobavitelja in strukturo trga,
- dostop dobavitelja do lastne proizvodnje električne energije in stopnjo kapitalizacije,
- stopnjo izpostavljenosti veleprodajnim tržnim cenam,
- potrebo po izvajanju stresnih testov ter
- zagotavljanje dostopnosti produktov za varovanje tveganj energetskim skupnostim.

Tak metodološki okvir bo omogočil enotno, a prilagodljivo ureditev obvladovanja tveganj, ki bo sorazmerna glede na velikost in strukturo posameznega dobavitelja ter skladna z načelom minimalne obremenjenosti udeležencev trga, hkrati pa bo agenciji omogočal učinkovit preventivni nadzor nad sistemskimi tveganji na slovenskem elektroenergetskem trgu.

Ostali varovalni mehanizmi

Distribucijski operater mora samodejno in brez prestopnih rokov zagotoviti dobavo končnim odjemalcem, ki so priključeni na njegov sistem, če jim preneha veljavnost pogodbe o dobavi zaradi ukrepov, ki so posledica insolventnosti ali nelikvidnosti dobavitelja, ali če dobavitelj iz drugega razloga izgubi status člana bilančne sheme v skladu s predpisom, ki ureja delovanje trga z električno energijo, gospodinjskim in malim poslovnim odjemalcem pa tudi v primeru, ko pogodbo odpove dobavitelj, ki je odpovedal pogodbo o dobavi najmanj 5000 odjemalcem in mu članstvo v bilančni shemi ni prenehalo. O prenehanju veljavnosti pogodbe o dobavi in začetku izvajanja zasilne oskrbe mora distribucijski operater poslati odjemalcu obvestilo v roku treh delovnih dni po prejemu obvestila operaterja trga. Distribucijski operater odpove zasilno oskrbo odjemalcu po šestih mesecih oskrbe ali če odjemalec redno ne poravnava stroškov oskrbe z električno energijo.

Distribucijski operater lahko za izvajanje zasilne oskrbe na podlagi prvega odstavka 32. člena ZOEE izbere enega od dobaviteljev, ki lahko poleg dobave svojim končnim odjemalcem dodatno prevzame dobavo končnim odjemalcem, ki porabijo vsaj desetino porabljene električne energije v Sloveniji na letni ravni.

V primeru insolventnosti ali nelikvidnosti izbranega dobavitelja, distribucijskega operaterja, večjega dobavitelja ali več dobaviteljev hkrati morajo vsi preostali dobavitelji na trgu prevzeti zasilno dobavo končnim odjemalcem, ki so ostali brez dobavitelja, in jim zagotoviti dobavo električne energije. Tudi v tem primeru veljajo cena in splošni pogoji, ki jih določi distribucijski operater v skladu s tretjim odstavkom 32. člena ZOEE ter določbe glede možnosti odpovedi in trajanja zasilne oskrbe iz prvega odstavka 32. člena ZOEE. Distribucijski operater v sistemskih obratovalnih navodilih določi pregleden in nediskriminatoren postopek za razporeditev končnih odjemalcev na dobavitelje, tako da se upoštevata predvsem tržni delež dobaviteljev in njihova struktura končnih odjemalcev, določi pa tudi način določitve plačila dobaviteljem zaradi dodatnih stroškov. V primeru izvajanja zasilne oskrbe v skladu s sedmim odstavkom 32. člena ZOEE distribucijski operater pošlje obvestilo vsem prerazporejenim končnim odjemalcem in vsem dobaviteljem v roku desetih delovnih dni po prejemu obvestila operaterja trga o izgubi statusa člana bilančne sheme.

Okvir opredelitve tveganj

V nadaljevanju je podan minimalni normativni okvir na področju preglednosti upravljanja tveganj.

▪ **Razkritja v poslovnem poročilu (ZGD-1)**

Peti odstavek 70. člena:

»Če je to pomembno za presojo premoženja in obveznosti družbe, njenega finančnega položaja ter poslovnega izida, morajo biti v poslovnem poročilu prikazani tudi cilji in ukrepi upravljanja finančnih tveganj družbe, vključno z ukrepi za zavarovanje vseh najpomembnejših vrst načrtovanih transakcij, za katere se posli zavarovanja računovodsko posebej prikazujejo, ter izpostavljenost družbe cenovnim, kreditnim, likvidnostnim tveganjem in tveganjem v zvezi z denarnim tokom.«

▪ **Razkritja v računovodskem poročilu (MSRP / IFRS):**

Povzeto po IFRS 7:

»Podjetje mora razkriti informacije, ki uporabnikom računovodskih izkazov omogočajo, da ovrednotijo naravo in obseg tveganj iz finančnih instrumentov, ki jim je podjetje izpostavljeno na datum poročanja. Razkritja so usmerjena v tveganja, ki izhajajo iz finančnih instrumentov, in v način obvladovanja teh tveganj. Ta tveganja običajno med drugim vključujejo tudi kreditno, likvidnostno in tržno tveganje.«

**k MSRP so zavezani zgolj subjekti javnega interesa, ki kotirajo na borzi, banke in hranilnice, zavarovalnice in pozavarovalnice, pokojninske družbe ... Za velike in srednje družbe je uporaba prostovoljna.*

▪ **Upravljanje tveganj (ZFPPIPP-I):**

Drugi in tretji odstavek 30. člena:

»Poslovodstvo mora zagotoviti, da družba redno izvaja ukrepe upravljanja tveganj iz 31.¹ in 32.² člena tega zakona ter druge ukrepe upravljanja tveganj, ki so po pravilih poslovnofinančne stroke potrebni in primerni glede na vrsto in obseg poslov, ki jih družba opravlja.«

»Poslovodstvo mora pri izpolnjevanju svojih obveznosti iz drugega odstavka tega člena upoštevati vsa tveganja, ki jim je ali bi jim lahko bila družba izpostavljena pri svojem poslovanju in vključujejo zlasti kreditno tveganje, tržno tveganje, operativno tveganje in likvidnostno tveganje.«

Minimalni pogoji za izvajanje dejavnosti dobave energije ter drugi pogoji

Dobavitelji električne energije morajo izpolnjevati zakonske in tehnične pogoje za uveljavitev na trgu. Minimalni pogoji za opravljanje dejavnosti dobave električne energije tako izhajajo iz ZOEE in obsegajo tako statusne, organizacijske kot finančne zahteve. Dobavitelj mora imeti status pravne ali fizične osebe, ki opravlja dejavnost dobave, ter za aktivno delovanje na organiziranih trgih obvezno pridobiti članstvo v bilančni shemi, ki jo upravlja operater trga (94., 99. in 101. člen ZOEE). Članstvo v bilančni shemi pogojuje izpolnjevanje obveznosti glede prijave obratovalnih napovedi, zaprtih pogodb in sodelovanja na platformi za izravnalno

¹ Upravljanje likvidnostnega tveganja

² Spremljanje in zagotavljanje kapitalske ustreznosti

energijo (102. člen ZOEE). Ob tem mora dobavitelj skleniti ustrezne pogodbe z distribucijskim in prenosnim operaterjem ter spoštovati sistemska obratovalna navodila. Na področju razmerij z odjemalci zakon določa stroge pogoje: pogodbe morajo biti sklenjene v pisni ali elektronski obliki in vsebovati bistvene sestavine (15. člen ZOEE), gospodinjski in mali poslovni odjemalci uživajo posebno varstvo (16. člen ZOEE), večji dobavitelji (nad 100.000 končnih odjemalcev) pa morajo obvezno ponujati tako fiksne kot dinamične pogodbe (17. člen ZOEE). Postopki menjave dobavitelja morajo biti izvedeni učinkovito, brez stroškov in v zakonsko določenih rokih (18. člen ZOEE). Poleg tega imajo odjemalci pravico do rednih informacij o porabi, do brezplačnega dostopa do primerjalnika cen (19. in 20. člen ZOEE) ter do pregleda in reševanja sporov (27. člen ZOEE). Minimalni pogoji za delovanje dobaviteljev tako združujejo zahteve finančne stabilnosti, tehnične in organizacijske sposobnosti ter varstva odjemalcev, kar skupaj predstavlja zakonski okvir za varno, zanesljivo in pregledno oskrbo z električno energijo.

Dobavitelj lahko na podlagi 11. člena ZOEE, ob predhodnem soglasju končnega odjemalca, izstavlja enotni račun, ki zajema stroške dobave električne energije ter omrežnine in prispevkov; elektrooperater je dolžan takšno izdajanje omogočiti za vsa prevzemno-predajna mesta, za katera je dobavitelj pridobil veljavno soglasje, pri čemer lahko sklenitev oziroma veljavnost pogodbe o plačevanju omrežnine in prispevkov (SPOC) pogojuje s pravočasno predložitvijo ustreznih zavarovanj, določenih v sistemskih obratovalnih navodilih (SONDSEE), praviloma kot enega izmed primarnih instrumentov (denarni depozit, bančna garancija brez ugovora in »na prvi poziv«, garantno pismo zavarovalnice, cirkuliran certificiran ček s trasantom ali avalirana menica) ter dopolnilno v obliki bianko menic z menično izjavo; v primeru nepredložitve ali prenehanja zavarovanj lahko elektrooperater sklenitev zavrne oziroma od pogodbe odstopi. Ne glede na navedeno mora dobavitelj zaradi članstva v bilančni shemi in poravnave obveznosti iz naslova bilančnega obračuna pri operaterju trga izpolnjevati tudi režim finančnih kritij po Pravilih za delovanje trga z električno energijo: skladno s 123. členom trajno položiti in vzdrževati finančna kritja v obliki in višini, kot jih določi operater trga (kritja ostanejo pravna in dejanska last udeleženca; predložitev je pogoj za uvrstitev in ohranitev članstva; operater jih lahko utemeljeno spremeni po višini do 100 % ali po obliki ter jih ob prenehanju članstva vrne po poravnavi vseh obveznosti), skladno s 124. členom predložiti osnovno finančno kritje v višini 100.000 EUR (denarni depozit ali bančna garancija), ki se lahko poveča za 50.000 EUR ob izpolnjenih kriterijih (npr. lastna merilna mesta, krajša poslovna zgodovina, poslabšani likvidnostni kazalniki), ter skladno s 125.-128. členom na zahtevo predložiti in pravočasno dopolnjevati gibljivo finančno kritje, ki se določa na podlagi napovedanih in/ali preteklih odstopanj ter drugih podatkov (z dnevnim spremljanjem izpostavljenosti in obveznostjo dopolnitve razlike najpozneje v dveh delovnih dneh), ob upoštevanju posebnega režima za izvajalce gospodarskih javnih služb (129. člen) ter vsebinskih zahtev za bančno garancijo »brez ugovora«, »na prvi poziv« in z možnostjo delne unovčitve (130. člen) oziroma pravil o ločenem vodenju denarnih depozitov in nepreklicnem pooblastilu operaterju za razpolaganje v primeru zapadlosti (131. člen); navedena pogodbeno-sistemska in tržna finančna zavarovanja skupaj tvorijo prudencialni okvir, ki omogoča varno izstavljanje enotnega računa ter sprotno obvladovanje plačilnih in bilančnih tveganj na trgu.

Dosedanje implikacije prenehanja storitev dobave električne energije

Analiza poslovanja dobaviteljev v obdobju 2021–2022 kaže, da so nekatere dobavitelje razmere močno prizadele. Med odmevnejšimi primeri prenehanja dejavnosti so Telekom Slovenije konec leta 2021, Involta januarja 2022 ter Elektro Prodaja E.U., Adriaplin in Energija Direkt marca 2022, ki jim je Borzen odpovedal bilančne pogodbe zaradi neizpolnjevanja obveznosti. Aprila 2022 je E.ON Ljubljana napovedal prenehanje dobave za več kot 28.000 gospodinjstevskih odjemalcev. Ti primeri kažejo, da so dobavitelji brez lastne proizvodnje in brez ustreznih »hedging« mehanizmov ob izjemni volatilnosti cen postali insolventni, kar je privedlo do nenadnega prenosa odjemalcev k drugim dobaviteljem ali v zasilno oskrbo. Vzporedno je največji dobavitelj GEN-I prevzel velik delež teh odjemalcev (in jim preprečil zasilno oskrbo)³. Takšne razmere so povzročile koncentracijo trga, zmanjšanje konkurence in povečanje regulativnega tveganja. Agencija je v svojih poročilih že opozarjala, da prevlada ene same družbe zmanjšuje konkurenco na trgu za gospodinjstevske odjemalce in lahko privede do višjih cen. Glavni sklep analize je, da morajo metodološki ukrepi ciljano obravnavati pomanjkljive strategije varovanja pred tveganji, likvidnostne rezerve in kapitalske pomanjkljivosti dobaviteljev ter spodbujati večjo tržno konkurenco, da se preprečijo ponovni primeri odpovedi dobave električne energije.

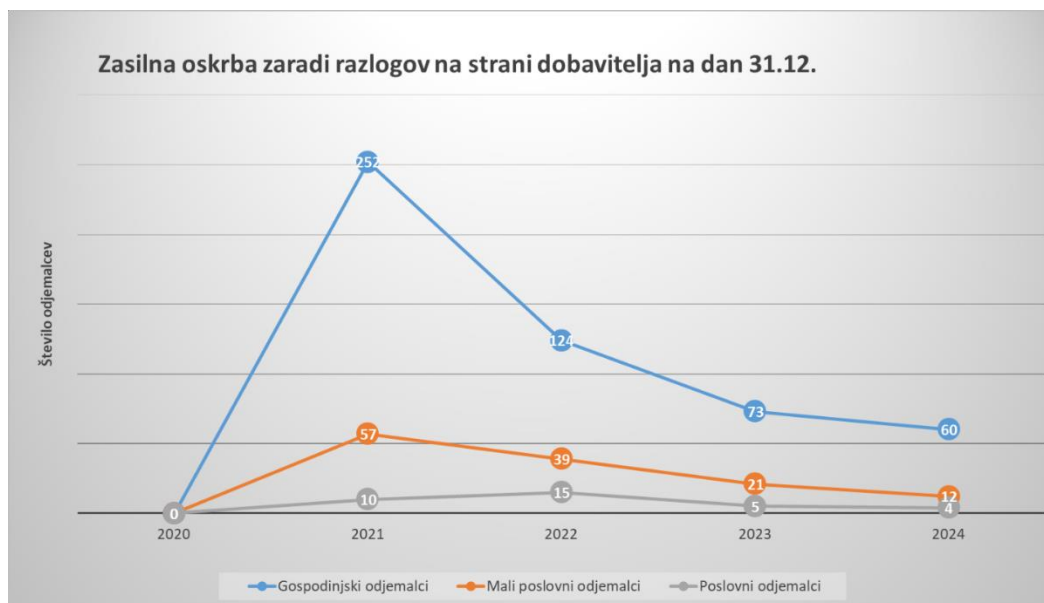
Vidiki učinkovanja zasilne oskrbe

Na podlagi razpoložljivih podatkov o trajanju in obsegu zasilne oskrbe v obdobju 2020–2024 je torej razvidno, da so se največja odstopanja pojavila v času energetske krize v obdobju 2021–2022, ko so na veleprodajnih trgih vladale izjemne cene električne energije, dobavitelji pa so bili izpostavljeni znatnim likvidnostnim in bilančnim tveganjem. Posledično je v tem obdobju prišlo do nenadnega povečanja števila primerov zasilne oskrbe zaradi prenehanja dejavnosti ali insolventnosti dobaviteljev. Pa vendar je bilo prek zasilne oskrbe oskrbovanih relativno malo odjemalcev glede na obseg prekinjenih pogodb v prej navedenem obdobju, saj je prišlo do pravočasnih menjav dobavitelja.

Zaradi zakonskega mehanizma po ZOEE in SONDSEE se zasilna oskrba praviloma začne hkrati z dnem prenehanja dobave pri primerih insolventnosti ali izgube bilančnega statusa dobavitelja, saj gre za samodejni prehod v oskrbo systemskega operaterja. Pri pogodbenih odpovedih ali poslovnih prekinitvah pa je običajno prisoten časovni zamik, ker je začetek zasilne oskrbe vezan na zahtevo odjemalca oziroma zaključek postopka prekinitve.

³

<https://gen-i.si/media/I23oqsfv/szj-2022-gen-i-kljub-spremembi-cen-ostaja-najugodnej%C5%A1i-dobavitelj.pdf>

Slika 1: Statistika števila oskrbovanih odjemalcev na zasilni oskrbi

Relativno majhno število oskrbovanih odjemalcev na koncu koledarskih let, v katerih je prišlo do prenehanja dobave, ter obenem povprečno trajanje zasilne oskrbe teh odjemalcev kaže na zadovoljivo konkurenčnost in likvidnost trga – ostali dobavitelji so očitno prevzeli veliko večino vseh odjemalcev z menjavo dobavitelja, dobava prek zasilne oskrbe pa ni ostala podvržena večjim dobavnim količinam. Mehanizem zasilne oskrbe se je ob tem izkazal kot učinkovita varovalka. Obenem pa kljub znatno višjim cenam dobave zasilna oskrba očitno prevzema določene odjemalce v dolgotrajnejšo oskrbo, torej odjemalce, ki imajo morda težave pri izbiri dobavitelja. To lahko nakazuje na specifičnost teh odjemalcev (neredni plačniki storitev ipd.), kar vnaša v mehanizem zasilne oskrbe specifična tveganja, ki pa niso povezana s problematiko pogodb s fiksno ceno.

V letih 2021 in 2022 bi moral v primeru pomanjkanja konkurence in likvidnosti prevzeti večji del odjemalcev s prekinjenimi pogodbami nase elektrooperater (možnost prenosa obveznosti na dobavitelje še ni bila predvidena), kar bi gotovo bistveno spremenilo položaj in ugotovitve današnje analize. Na drugi strani pa bi se danes prej omenjeni prenos lahko izvedel, kar bi povzročilo nenadna tveganja, povezana z nenačrtovanim volumenskim odklonom pri prevzemnih dobaviteljih.

Povzetek

Pretekli dogodki razkrivajo potrebo po vzpostavitvi normativnega okvira za zagotavljanje minimalne odpornosti dobaviteljev in torej na podlagi novele ZOEE vzpostavitev metodologije po 27.a členu ZOEE, ki mora zagotoviti, da bodo dobavitelji zmožni izpolnjevati svoje obveznosti tudi v obdobjih izjemnih tržnih nihanj.

Povzetek stanja na maloprodajnem trgu z električno energijo

Agencija je opravila analizo trga s ciljem ustrezno podpreti odločanje glede obsega in vsebine metodologije. Namreč, vsaj kazalniki strukture trga, konkurenčnosti, likvidnosti in dinamičnosti na maloprodajnem trgu bistveno vplivajo na vzpostavitev potrebnih mehanizmov za obvladovanje tveganj ter njihovega obsega. Korelacijske analize teh kazalnikov z zmogljivostjo podpornih mehanizmov, kot je zasilna oskrba, lahko bistveno prispevajo k utemeljitvi predlaganega metodološkega pristopa.

Za pripravo metodologije po 27.a členu ZOEE je bila izvedena analiza stanja na trgu z električno energijo, pri kateri so bili upoštevani podatki iz različnih virov. Na podlagi teh podatkov so bili opredeljeni ključni kazalniki (KPI), ki omogočajo celovitejše razumevanje razmer na trgu in dejavnikov, ki vplivajo na njegovo stabilnost. Ugotovitve analize so bile uporabljene kot podlaga za sprejemanje odločitev glede vsebine in usmeritev metodologije, s čimer je bila zagotovljena njena povezanost z dejanskim stanjem na trgu.

Likvidnost trga

Vrednost indeksa »Churn ratio«, ki podaja informacijo, kolikokrat se je z enoto električne energije trgovalo, preden je bila dobavljena končnemu odjemalcu, je v letu 2024 za celoten veleprodajni trg znašal 2,72. To je sicer nekoliko pod mejno vrednostjo 3, ki je mednarodno priznana kot vrednost kazalnika za doseganje zadovoljive likvidnosti veleprodajnega trga z električno energijo.

Slovenija ima vzpostavljeno lastno borzo z električno energijo BSP Southpool, ki predstavlja osrednjo platformo za domače kratkoročno trgovanje. Na njej poteka predvsem trgovanje s kratkoročnimi oziroma sprotnimi produkti, dan vnaprej in znotraj dneva, kjer je likvidnost trga praviloma zadovoljiva. Slovenski dobavitelji se pri zavarovanju cen (»hedging«) in dolgoročnem pozicioniranju s finančnimi instrumenti (»futures«, »forwards«) opirajo na likvidne referenčne organizirane trge v EU, kot sta EEX (Nemčija) in HUPLEX (Madžarska) z zelo dobro likvidnostjo.

V praksi to pomeni, da slovenski trg preko BSP zagotavlja zadovoljivo kratkoročno likvidnost, medtem ko omejena dolgoročna likvidnost povečuje potrebo po bolj preudarnih strategijah zavarovanja in natančnem spremljanju finančnih zmožnosti dobaviteljev za kritje kolateralnih obveznosti na tujih trgih.

Struktura maloprodajnega trga

V letu 2024 je bilo na slovenskem maloprodajnem trgu električne energije aktivnih 20 dobaviteljev, ki so skupaj oskrbovali 877.806 gospodinjstev in 111.865 poslovnih odjemalcev (upoštevana je dobava na celotnem maloprodajnem trgu, ki vključuje tudi velike končne odjemalce, priključene na prenosni sistem in v zaprtih distribucijskih sistemih).

Tabela 1: Struktura maloprodajnega trga (dobava vsem končnim odjemalcem)

Dobavitelj	Dobavljena energija [GWh]	Tržni delež
GEN-I	2.530,1	21,6 %
Petrol	1.969,9	16,8 %
ECE	1.853,0	15,8 %
Energija plus	1.541,2	13,2 %
E 3	873,7	7,5 %
HEP	858,2	7,3 %
Drugi	611,1	5,2 %
Elektro energija	582,3	5,0 %
HSE	543,8	4,6 %
Acroni	332,2	2,8 %
SKUPAJ	11.695,5	100,0 %
HHI dobaviteljev vsem končnim odjemalcem	1.368	

Podrobnejše informacije o porazdelitvi tržnih deležev med gospodinjske in poslovne odjemalce najdete v Poročilu o stanju na področju energetike v Sloveniji za leto 2024.

Tržna koncentracija

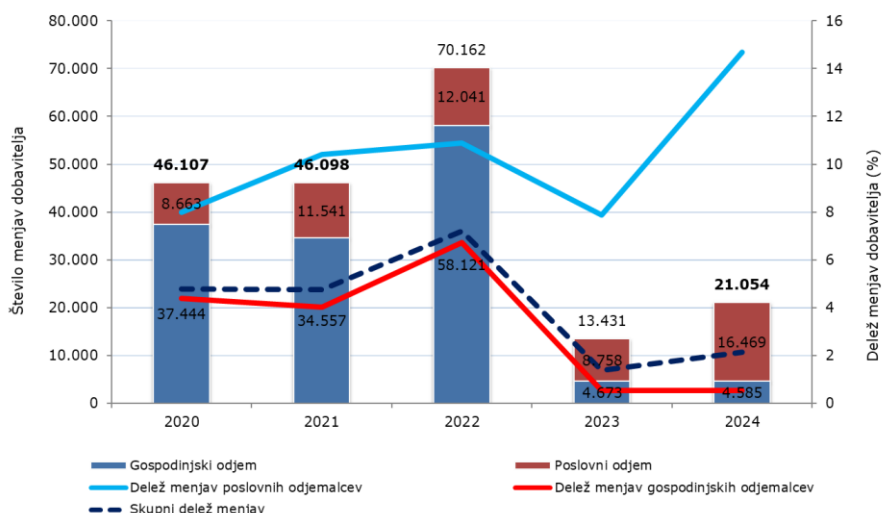
Indeks stopnje koncentracije (CR3), ki prikazuje skupni tržni delež treh največjih dobaviteljev vsem končnim odjemalcem (po količini dobavljene energije), je 54,3 %, ob upoštevanju lastniških povezav dobaviteljev pa ta znaša 84,6 %. Indeks HHI vsem končnim odjemalcem je 1.368, ob upoštevanju lastniške strukture pa znaša 2.522. HHI, ki je višji od 2.000, kaže, da gre za visoko koncentriran maloprodajni trg, medtem ko HHI nižji od 2.000 kaže, da gre za trg z nizko stopnjo koncentracije.

Menjave dobavitelja

Dinamiko trga ponazarja tudi stopnja menjave dobaviteljev, ki kaže, kako pogosto odjemalci zamenjajo svojega dobavitelja.

Spodnji graf prikazuje število menjav dobavitelja med letoma 2020-2024, kjer vidimo spremenjeno dinamiko po energetske krizi v letu 2022. Zaradi zamejevanja in regulacije cen se je dinamika menjave dobavitelja, predvsem pri gospodinjskih odjemalcih, bistveno spremenila, saj je bila konkurenčnost med dobavitelji majhna.

Medtem pa smo v letu 2024 pri poslovnih odjemalcih zabeležili najvišje število menjav v zadnjih petih letih, tudi kot posledica ukinitve zamejevanja cen za mali poslovni odjem in dobre konkurence na trgu.

Slika 2: Statistika menjav dobavitelja na segmentih maloprodajnega trga

Povzetek ključnih kazalnikov

V tabeli 2 in tabeli 3 prikazujemo posamezne ključne kazalnike za leto 2024, ločene za gospodinjški in poslovni odjem:

Tabela 2: Ključni kazalniki maloprodajnega trga za gospodinjški odjem na ravni dobaviteljev

Kazalnik	Enota	Vrednost
Število odjemalcev	-	877.806
HHI (po številu odjemalcev)*	-	1.915
HHI (po količini energije)	-	2.091
CR3	%	64,6
CR5	%	89,6
Stopnja menjave dobavitelja	%	0,5

* - za izračun HHI je uporabljeno število odjemalcev v decembru 2024

Glede na *lastniško strukturo* dobaviteljev je CR3 za gospodinjstve enak 99,3 %, HHI pa znaša 3.626, kar nakazuje na zelo visoko koncentracijo trga za gospodinjstve.

Tabela 3: Ključni kazalniki maloprodajnega trga za poslovni odjem na ravni dobaviteljev

Kazalnik	Enota	Vrednost
Število odjemalcev	-	111.865
HHI (po številu odjemalcev)*	-	1.477
HHI (po količini energije)	-	1.330
CR3	%	52,1
CR5	%	75,7
Stopnja menjave dobavitelja	%	14,7

* - za izračun HHI je uporabljeno število odjemalcev v decembru 2024

Glede na *lastniško strukturo* dobaviteljev je CR3 za poslovne odjemalce enak 78,9 %, HHI indeks pa znaša 2.406.

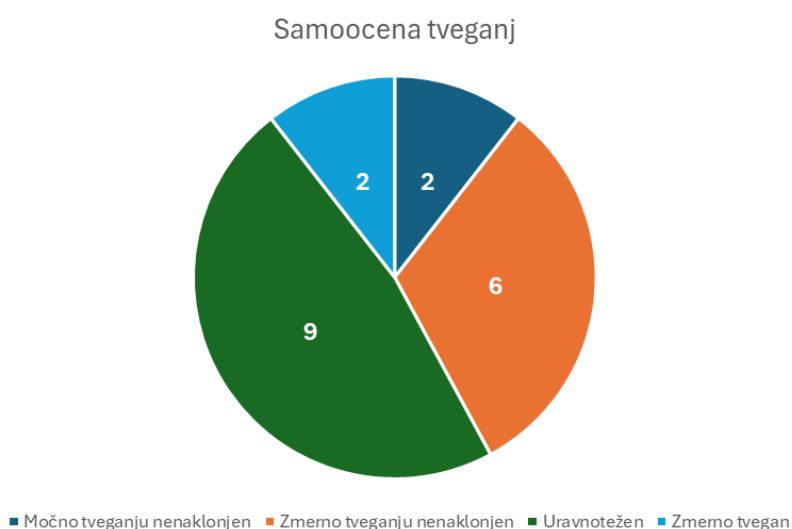
Analiza problematike varovanja tveganj pri dobaviteljih

Pri snovanju metodologije po 27.a členu je agencija za boljši pregled in stanja na trgu poslala vprašalnik 18 dobaviteljem električne energije in ELES kot ponudniku zasilne oskrbe⁴.

Analiza temelji na podatkih, ki so jih posredovali dobavitelji električne energije. Podatki predstavljajo stanje in značilnosti njihovih portfeljev v opazovanem obdobju. Čeprav so bili podatki pridobljeni neposredno od virov, ki najbolj poznajo svoje poslovanje, je pri interpretaciji rezultatov treba upoštevati, da se kakovost in podrobnost posredovanih informacij med deležniki lahko razlikujeta.

Za potrebe metodologije so bili podatki pregledani in standardizirani v enotno obliko, kar omogoča njihovo primerljivost med dobavitelji in agregirano analizo na ravni trga.

Analiza vprašalnika je pokazala, da imamo na trgu 13 matičnih družb in šest hčerinskih družb, od katerih jih je 10 brez lastnih proizvodnih virov. Dobavitelji so naredili samooceno tveganj in rezultat prikazujemo spodaj:

Slika 3: Samoocena tveganosti poslovnega modela

Analiza izkaže, da so dobavitelji z bolj tveganimi modeli izključno tisti z nepomembnim številom oskrbovanih odjemalcev oziroma nepomembno količino dobavljene energije (oziroma tržnim deležem) z vidika tveganja stabilnosti trga.

15 anketiranih udeležencev ponuja pogodbe s fiksno ceno ne glede na njihovo trajanje (manj ali več kot eno leto). Pogodbe s fiksno ceno predstavljajo v povprečju 2,6 % portfelja glede na število odjemalcev in 30,7 % portfelja glede na dobavljeno energijo.

⁴ Anketiranje je bilo omejeno na obseg, ki je relevanten za analizo

Tabela 4: Delež pogodb s fiksno ceno (%)

	Glede na število	Glede na količino energije
Gospodinjski odjem	1,3	1,8
Mali poslovni odjem	5,9	9,8
Ostali poslovni odjem	52,5	48,4

Pri gospodinjstvih odjemalcih je 59,5 % dobavljene energije prek pogodb s fiksno ceno na segmentu odjemalcev s samooskrbo, medtem ko pri malem poslovnem odjemu ta delež znaša 12,7 %.

Analiza je tudi pokazala, da ima 12 dobaviteljev tržni delež glede na število odjemalcev manjši od 1 %. Od teh trije nimajo sklenjenih pogodb s fiksno ceno, pri kar šestih odjemalcih pa delež pogodb s fiksno ceno predstavlja več kot 89 % njihovega portfelja. Obenem ima šest dobaviteljev tržni delež glede na dobavljeno energijo vsem odjemalcev manjši od 1 %, od teh pa eden nima sklenjenih pogodb s fiksno ceno.

Torej manjši dobavitelji imajo sklenjen pretežni del svojih pogodb po fiksni ceni, kar odjemalcem zagotavlja cenovno stabilnost, hkrati pa povečuje njihovo izpostavljenost cenovnim tveganjem na veleprodajnem trgu.

Rezultati analize nadalje izkazujejo, da med velikostjo dobaviteljev in njihovo samooceno tveganosti ni statistično pomembne linearne povezave. Na podlagi tega lahko sklepamo, da velikost dobavitelja sama po sebi ni zanesljiv pokazatelj njegove tveganosti.

Izmed 15 dobaviteljev, ki imajo sklenjene pogodbe s fiksno ceno, jih kar pet ne izvaja stresnih testov, pri čemer imata dva od teh vzpostavljene druge metode za izvajanje stresnih scenarijev.

Analiza stanja na področju upravljanja tveganj

Analiza Revidiranih letnih poročil (RLP)

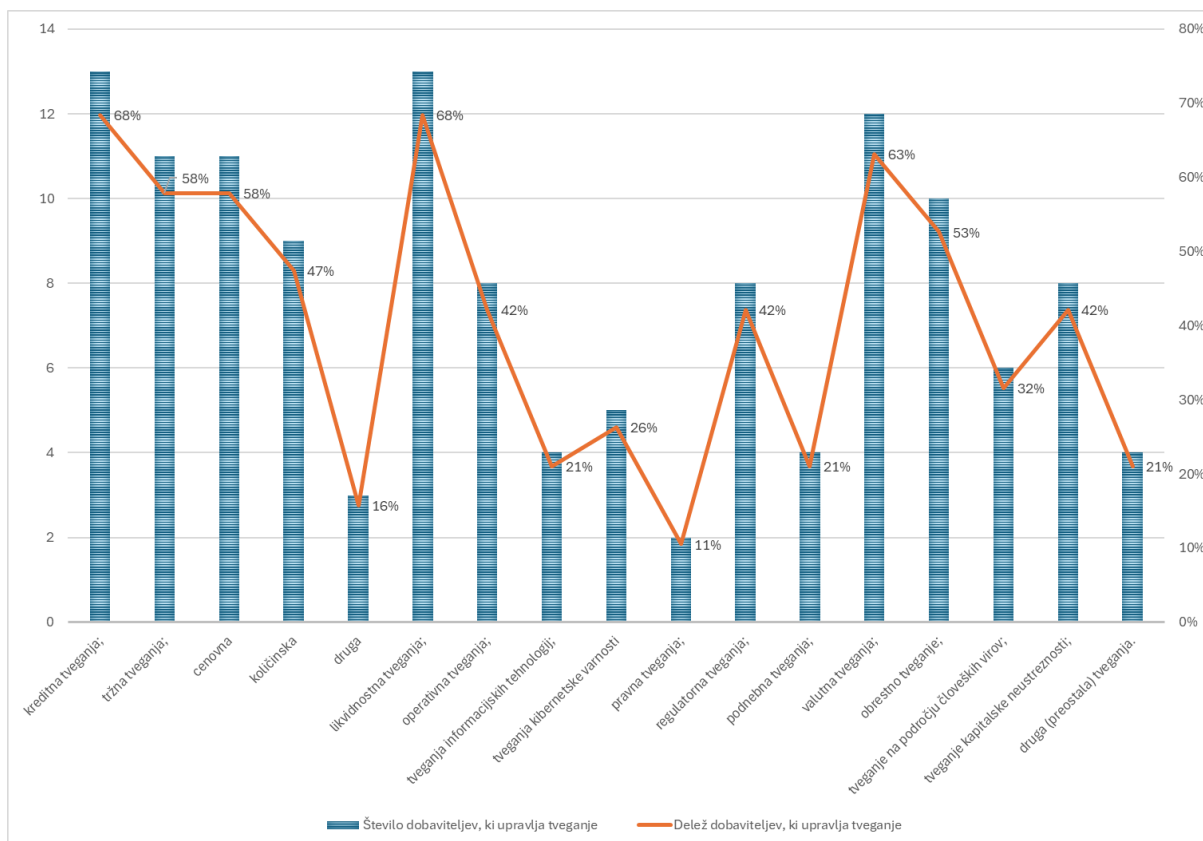
Agencija je podrobneje analizirala razkritja dobaviteljev električne energije v zvezi z upravljanji s tveganji v revidiranih letnih poročilih za leto 2024. Portfelj analiziranih dobaviteljev zajema 19 dobaviteljev (seznam dobaviteljev električne energije na spletni strani ELES z dne 5. 9. 2025, zmanjšan za dobavitelje, ki električne energije ne dobavljajo končnim odjemalcem), in sicer ena mikro družba, štiri majhne družbe, dve srednji družbi in 12 velikih družb.

Analiza je pokazala na nezmožnost pregleda oziroma podaje kakršne koli ocene morebitne ustreznosti upravljanja in/ali obvladovanja tveganj pri dobri tretjini dobaviteljev (šest dobaviteljev) električne energije. Ta delež dobaviteljev namreč zaradi svojih organizacijskih oziroma statusnih karakteristik (obsega) ni zavezan k reviziji in k pripravi rednih letnih poročil (Poslovno poročilo + Računovodsko

poročilo), oziroma lahko v skladu z zakonodajo izvaja poenostavljeno poročanje (zgolj osnovni računovodski izkazi: Bilanca stanja in Izkaz poslovnega izida).

▪ Pojavnost tveganj:

Agencija je v okviru analize identificirala nabor najpogostejše zastopanih tveganj in jih ovrednotila z vidika pojavnosti.

Slika 4: Analiza obsega in strukture upravljanja tveganj

Analiza kaže, da:

- šest dobaviteljev (32 %) ne poroča/razkriva informacij glede upravljanja s tveganji oziroma o obvladovanju tveganj;
- 11 dobaviteljev (58 %) upravlja oziroma obvladuje TOP 3 finančna tveganja;
- osem dobaviteljev (42 %) upravlja oziroma obvladuje vsa tveganja po ZFPPIPP;
- osem dobaviteljev (42 %) upravlja oziroma obvladuje operativno tveganje.

▪ Struktura tveganj:

Analiza je pokazala tudi, da se obseg upravljanih tveganj oziroma obseg obvladovanih tveganj – »struktura tveganj«, primerjalno med posameznimi družbami bistveno razlikuje. Na eni strani pri določenih družbah v zvezi s tveganji ni na voljo javno dostopnih podatkov, medtem ko druge družbe razkrivajo

poglobljen, razvejan in specificiran pristop k upravljanju s tveganji. Primer majhne in velike družbe (skrajnosti):

Majhna družba:

Vir:	Relevantnost
Ni revidiranega LP	
POSLOVNO POROČILO	
RAČUNOVODSKO POROČILO	

Velika družba:

Vir:	Relevantnost
Revidirano letno poročilo	Točka 2.7 – Upravljanje tveganj in priložnosti skupine HSE <u>Točka 2.7.1 – Tveganja, ki se spremljajo v okviru ZFPPIPP</u> likvidnostno tveganje tveganje solventnosti in kapitalske ustreznosti <u>Točka 2.7.2 – Ključna tveganja skupine HSE</u> cenovna tveganja električne energije in CO₂ emisijskih kuponov (lastna proizvodnja) tveganje hidrologije tveganje izpada proizvodnih naprav (HE in TE) tveganje prekinitve dobav premoga PV (zunanj in notranji dejavniki) okoljska tveganja kadrovska tveganja tveganje, povezano s pripravo vzdržne strategije izstopa iz premoga cenovna tveganja – ostalo trgovanje (brez lastne proizvodnje) maloprodaja – cenovno in količinsko tveganje električne energije in drugih energentov kreditna tveganja tveganja informacijske varnosti tveganja skladnosti poslovanja in tveganja prevar regulatorna tveganja IT tveganja tveganja naravnih nesreč, katastrof in izrednih dogodkov tveganja varovanja stvarnega premoženja investicijsko tveganje na razvojnih projektih in novogradnjah tveganja varnosti in zdravja pri delu ter požarne varnosti obrestna tveganja
POSLOVNO POROČILO	Točka 3.5.5 – Obvladovanje finančnih tveganj likvidnostno tveganje kreditno tveganje obrestno tveganje valutno tveganje
RAČUNOVODSKO POROČILO (pojasnila)	Točka 4.5.6 – Obvladovanje finančnih tveganj <u>Točka 4.5.7.5 – Finančni instrumenti in obvladovanje tveganj</u> kreditno tveganje likvidnostno tveganje tečajno tveganje obrestno tveganje cenovno tveganje terminske pogodbe za električno energijo emisijski kuponi plin

▪ Izpostavljeno:

Iz dostopnih letnih poročil dobaviteljev je razvidno tudi, da:

- se pri dveh dobaviteljih prepoznavanje, ocenjevanje ter obvladovanje tveganj izvajajo v sklopu skupine oziroma matične družbe;

- sta dva dobavitelja (dve družbi) vključena v strategijo zakupa potrebne električne energije v sklopu skupine oziroma matične družbe;
- imajo štirje dobavitelji sprejet Pravilnik o upravljanju tveganj;
- imajo štirje dobavitelji vzpostavljen Register tveganj;
- imata dva dobavitelja sprejeto Politiko upravljanja tveganj;
- tveganja upravlja centralizirana Služba za upravljanje s tveganji pri treh dobaviteljih.

Finančna analiza

Izbrani finančni kazalniki – posamezni dobavitelj:

V okviru izvedene analize izbranih finančnih kazalnikov smo želeli ovrednotiti finančno stabilnost podjetij, ki delujejo kot dobavitelji v panogi trgovanja z električno energijo. Namen pregleda je bil pridobiti celovit vpogled v njihovo kapitalsko strukturo, dolgoročno vzdržnost, likvidnost in sposobnost ustvarjanja denarnega toka, s čimer lahko ocenimo odpornost panoge na tržna nihanja in morebitna finančna tveganja. Analiza temelji na podatkih na ravni celotnih družb, zato ti kazalniki ne odražajo nujno izključno stanja na segmentu dobave električne energije.

▪ **Solventnost**

Pet dobaviteljev (26 %) dolgoročnih sredstev ne financira v celoti z dolgoročnimi finančnimi viri (šibka solventnost). Od teh dobaviteljev štirje ponujajo pogodbe s fiksno ceno in v strukturi pogodb s fiksno ceno predstavljajo:

- 2.994 odjemalcev s pogodbami s fiksno ceno (13 % vseh odjemalcev)
- 417.759 MWh količin iz pogodb s fiksno ceno (23 % vseh količin)

▪ **Kratkoročna likvidnost**

Pet dobaviteljev (26 %) nima vzpostavljenega ravnovesja kratkoročnih sredstev in kratkoročnih obveznosti. Vsi od teh dobaviteljev ponujajo pogodbe s fiksno ceno, in v strukturi pogodb s fiksno ceno predstavljajo:

- 3.887 odjemalcev s pogodbami s fiksno ceno (17 % vseh odjemalcev)
- 466.293 MWh količin iz pogodb s fiksno ceno (26 % vseh količin)

Štirje od teh dobaviteljev hkrati dolgoročnih sredstev ne financirajo v celoti z dolgoročnimi finančnimi viri (šibka solventnost).

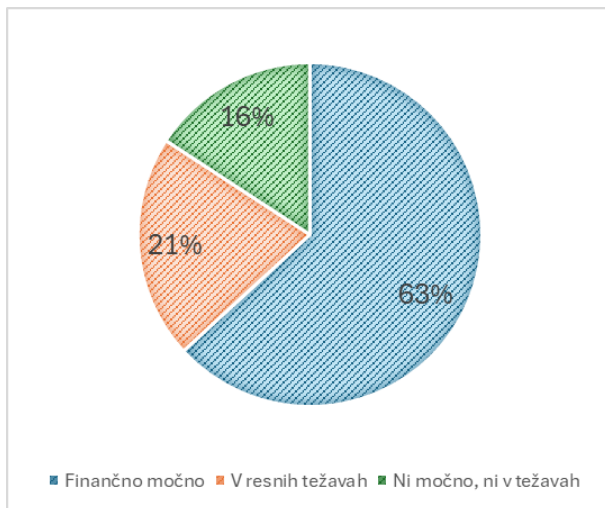
▪ **Dodana vrednost**

Od petih finančno najuspešnejših dobaviteljev (EBITDA marža), pogodbe s fiksno ceno ponujajo štirje dobavitelji. V strukturi pogodb s fiksno ceno predstavljajo zgolj:

- 3.329 odjemalcev s pogodbami s fiksno ceno (14 % vseh odjemalcev)
- 187.663 MWh količin iz pogodb s fiksno ceno (10 % vseh količin)

▪ **Altmanov model**

Altmanov model je presojanje finančnega stanja družbe s pomočjo petih različno ponderiranih finančnih kazalnikov. Z njim se ugotavlja finančna stabilnost in kreditna sposobnost (ter zmožnost njihovih izboljšav oziroma sprememb).

Dvanajst (12) dobaviteljev je finančno močnih, štirje (4) dobavitelji so potencialno v krizi, trije (3) dobavitelji pa se z vidika finančne stabilnosti gibljejo na mejnih vrednostih oziroma niso niti v težavah niti so finančno posebej stabilna.

Izbrani finančni kazalniki – agregirani podatki družb⁵:

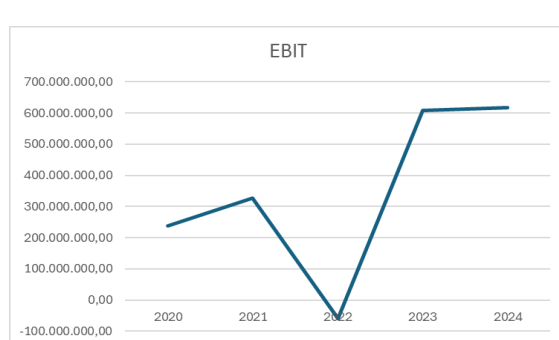
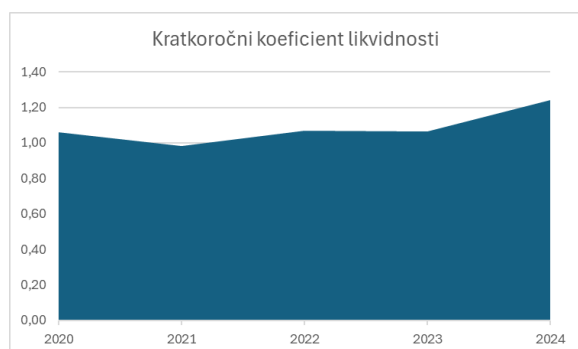
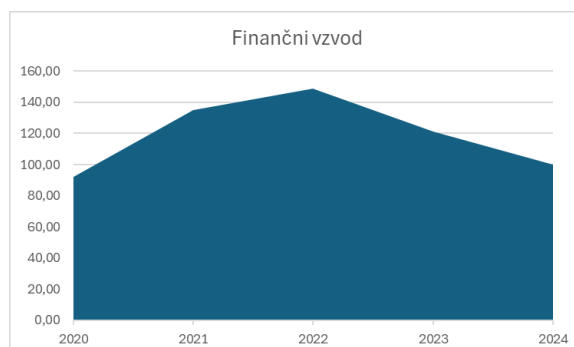
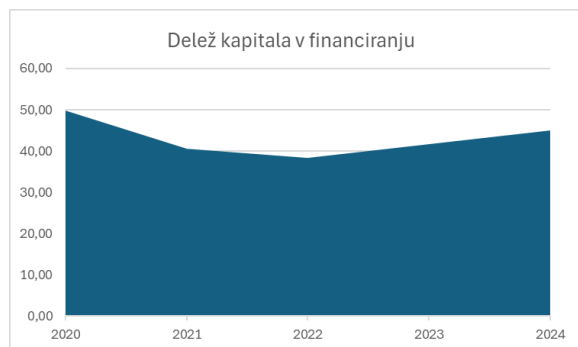
V obdobju 2020–2024 so podjetja v dejavnosti trgovanja z električno energijo dosegla opazne izboljšave v finančni strukturi in poslovni uspešnosti. Po obdobju večje odvisnosti od dolžniškega financiranja v letih 2021 in 2022 so v zadnjih dveh letih uspela povečati delež lastniškega kapitala, kar je prispevalo k zmanjšanju finančnega tveganja in bolj uravnoteženi strukturi financiranja. Kazalniki finančnega vzvoda in solventnosti kažejo, da podjetja trenutno poslujejo z zdravo ravnijo zadolženosti, kar zagotavlja večjo odpornost na zunanje šoke in stabilno dolgoročno poslovanje.

Likvidnost ostaja na primerni ravni, kar pomeni, da podjetja učinkovito obvladujejo kratkoročne obveznosti, ne da bi pri tem zadrževala preveč neproduktivnih sredstev. Posebej pomembno je, da je podjetjem po dveh letih negativnega denarnega toka uspelo ustvariti močne presežke v letih 2023 in 2024, kar dodatno krepi njihovo finančno stabilnost in omogoča vlaganja v nadaljnji razvoj ali povečanje učinkovitosti poslovanja.

Kljub visoki volatilnosti kazalnika EBIT rezultati kažejo, da podjetja uspešno izkoriščajo obdobja rasti ter se znajo hitro prilagoditi spremembam na energetske trgi. Po letu 2022 se je dobičkonosnost izrazito izboljšala, kar potrjuje učinkovitost poslovnih modelov in sposobnost obvladovanja stroškov. V prihodnje bo ključnega pomena ohranjanje previdno finančno politiko, nadaljevanje krepitve

⁵ Vključenih je zgolj za analizo relevantnih 18 subjektov.

kapitala ter učinkovito upravljati tveganja, povezana z nihanji cen energentov in gospodarsko negotovostjo.

Utemeljitev predloga metodologije

Splošno

Predlagana metodologija opredeljuje minimalni in obvezni obseg vsebin strategije varovanja pred tveganji za dobavitelje električne energije, ki sklepajo pogodbe o dobavi električne energije s fiksno ceno. Namen je standardizacija pristopov in zagotovitev primerljivosti ključnih elementov strategij ob hkratnem spoštovanju načela sorazmernosti in prepovedi poseganja v poslovne odločitve dobaviteljev.

Veljavni zakonodajni okvir (ZOOE, ZGD-1, ZFPPIPP, ZRev-2, ZR) že zdaj zavezuje posloводства gospodarskih družb, da izvajajo ukrepe upravljanja s tveganji, ki so potrebni glede na vrsto in obseg poslov.

Analiza javno dostopnih podatkov in finančnih poročil dobaviteljev pa kaže na neusklajeno razumevanje pojmov tveganj, neprimerljivo strukturo razkritij in različno sporočilnost in poglobljenost vsebin. To pomeni, da trg ni enotno pripravljen na učinkovito oceno tveganj in pokritost obveznosti iz pogodb s fiksno ceno, kar povečuje sistemsko ranljivost v primeru nenadnih sprememb na veleprodajnem trgu.

Zato metodologija ne uvaja novih administrativnih bremen, temveč tipizira in poenoti minimalni standard evidentiranja in poročanja o tveganjih. Metodologija sledi načelu sorazmernosti iz četrtega odstavka 27.a člena ZOOE – to pomeni, da ne posega v širše uveljavljene poslovne odločitve dobaviteljev (oziroma minimalne zahteve sledijo identificiranemu obstoječemu stanju na trgu), ne predvideva pregleda strategij ali pozicij in agencija izvaja zgolj agregiran monitoring brez obdelave individualnih podatkov.

Predlagana metodologija temelji na načelu »najmanjšega učinkovitega posega«, ki zagotavlja ravnovesje med zakonsko obveznostjo obvladovanja tveganj in varovanjem poslovne avtonomije dobaviteljev. Zasnova metodologije ne uvaja novih obveznosti, temveč vsebinsko poenoti in standardizira okvir, ki omogoča primerljivost in preglednost že obstoječih praks upravljanja tveganj.

Ključni razlogi za uveljavitev metodologije in sorazmernost pristopa:

1. Zakonodajna zaveza že obstaja:

ZOOE in obligacijsko-korporacijska zakonodaja (OZ, ZGD-1, ZFPPIPP itd.) že določajo obveznost poslovodstev, da obvladujejo tveganja, ki lahko vplivajo na finančno stabilnost in sposobnost izpolnjevanja obveznosti po načelu vestnosti dobrega gospodarja. Metodologija pa zgolj določa enoten, preglednejši okvir za izvajanje konkretnih zakonskih obveznosti po 27.a členu ZOOE.

2. Zagotavljanje preglednosti in primerljivosti:

Z analizo obstoječih praks je bilo ugotovljeno, da se dobavitelji razlikujejo v razumevanju, vsebini in sporočilnosti razkritij o upravljanju tveganj. Poenoten pristop omogoča pregledno, primerljivo in razumljivo poročanje, kar prispeva k boljši prepoznavnosti tveganj in zmanjšanju sistemske ranljivosti trga.

3. Sorazmernost in neobremenjujoč nadzor:

Agencija z minimalnimi zahtevami ne posega v uveljavljene poslovne odločitve posameznih dobaviteljev⁶ in ne izvaja vsebinskega pregleda strategij ali pozicij, temveč se z njimi seznani posredno prek vzpostavljenega okvira poročanja. Tak pristop zagotavlja neobremenjujoč monitoring in nadzor, ki spoštujeta poslovno skrivnost in operativno

⁶ Agencija je minimalne zahteve prilagodila obstoječemu stanju na trgu

svobodo gospodarskih subjektov, hkrati pa omogočata agregirano spremljanje stabilnosti trga.

4. Krepitev finančne stabilnosti in zaščita odjemalcev:

Metodologija spodbuja preudarno upravljanje s tveganji, kar zmanjšuje verjetnost insolventnosti ali odpovedi pogodb. Posledično prispeva k zanesljivejši oskrbi odjemalcev, zmanjšuje potrebo po zasilni oskrbi in krepi zaupanje v delovanje trga.

5. Vzpostavitev preventivnega sistema zgodnjega opozarjanja:

Z določitvijo minimalnih standardov za stresne teste se omogoča pravočasno prepoznavanje povečane izpostavljenosti posameznih dobaviteljev in oblikovanje ustreznih preventivnih ukrepov, in sicer brez neposrednega posega v poslovne odločitve.

Predlagana metodologija zato predstavlja uravnotežen, strokovno utemeljen in izvedbeno realen pristop, ki izpolnjuje zahteve 27.a člena ZOEE, hkrati varuje poslovno avtonomijo in konkurenčnost, uvaža minimalne, a učinkovite standarde preglednosti, krepi odpornost trga in zaupanje odjemalcev ter omogoča prožno prilagajanje v prihodnjih fazah razvoja trga.

Utemeljitev izbranih pristopov

Zahteve za obvezne sestavine strategije

Agencija dobaviteljem nalaga zgolj minimalni vsebinski okvir strategije, pri čemer prepušča polno prilagodljivost dobavitelju glede natančnejše opredelitve sklopov strategij in obsega dokumentacije. Načelo sorazmernosti je upoštevano z izločitvijo manjših dobaviteljev iz obveznosti po tem aktu (tržni delež manj kot 1 % dobavljene energije vsem končnim odjemalcem) in pri obsegu zahtevane dokumentacije (meja je pri tržnem deležu več kot 10 % dobavljene energije vsem končnim odjemalcem). Visoka koncentracija trga lahko pomeni, da posamezno tveganje dobavitelja postane sistemsko, zato so pri teh subjektih potrebni strožji nadzor, večja preglednost in podrobnejša analiza likvidnosti ter »hedging« strategij.

Zahteve za upravljanje tveganj

Pri oblikovanju metodologije za obvladovanje tveganj je treba za določitev obveznega, minimalnega oziroma nujnega obsega vključenih tveganj in tudi za potrebe morebitnega prihodnjega monitoringa upoštevati nacionalni in evropski zakonodajni okvir. Ta okvir določa temeljna statusna korporacijska pravila glede ustanovitve in poslovanja gospodarskih družb, finančnega poslovanja, postopkov zaradi insolventnosti in prisilnega prenehanja ter pravila računovodenja in revidiranja.

Zavezo in obseg upravljanja s tveganji že zdaj ustrezno in zadostno določa nacionalna zakonodaja, ki poslovodstvu nalaga redno izvajanje ukrepov

upravljanja tveganj. Ti ukrepi morajo biti v skladu s pravili poslovnofinančne stroke ter primerni glede na vrsto in obseg poslov družbe. Pri tem mora poslovodstvo upoštevati vsa tveganja, ki jim je ali bi jim lahko bila družba izpostavljena pri svojem poslovanju, zlasti pa kreditno, tržno, likvidnostno in operativno tveganje. Z vidika upravljanja s tveganji metodologija zato ne predstavlja novega administrativnega bremena. Na podlagi analize javno dostopnih podatkov o praksah upravljanja s tveganji (npr. različna vsebinska razlaga posameznih tveganj, neenotna struktura/obseg razkritij ter različna sporočilnost razkritij) pa je nujno uvesti standardizirano oziroma tipizirano evidentiranje (in morebitno poročanje) o upravljanju s tveganji.

Obvezne sestavine z vidika tveganj v strategiji o omejevanju tveganj so vsaj:

- področje oziroma kategorija tveganja
- opis tveganja
- ocena vpliva tveganja
- utemeljitev ocene vpliva tveganja
- ukrepi za omejevanje tveganja

Sestavni del strategije za omejevanje tveganj morabiti tudi proces vrednotenja identificiranih tveganj. Dobavitelj bo za vsako posamezno identificirano tveganje podal oceno vpliva tveganja na načrtovani poslovni izid poslovnega leta, in sicer po kriterijih, opredeljenih v metodologiji.

Spremljanje finančnih kazalnikov

Analiza izbranih finančnih kazalnikov na ravni družb v obdobju 2020-2024 je bila izvedena predvsem zaradi dveh razlogov:

- ocene finančne stabilnosti družb;
- pomoč pri identifikaciji tveganj, povezanih z varnostjo poslovanja, zadolženostjo, likvidnostjo in solventnostjo družb.

Spremljanje kazalnikov, kot so delež kapitala v financiranju, finančni vzvod, kratkoročni koeficient likvidnosti in kazalnik solventnosti, lahko podjetje pravočasno prepozna potencialne finančne omejitve in ranljivosti. Analiza tako omogoča oceno sposobnosti podjetja, da ohranja likvidnost, plačilno sposobnost ter ustrezno strukturo financiranja tudi v obdobjih povečane tržne nestabilnosti, zato kot obvezno sestavino strategij (in monitoringa) opredeljujemo tudi spremljanje finančnih kazalnikov, vsaj z vidika financiranja, plačilne sposobnosti in donosnosti.

V obdobju 2020–2024 so podjetja v dejavnosti trgovanja z električno energijo izboljšala finančno strukturo in uspešnost poslovanja. Po večji zadolženosti v obdobju 2021–2022 so v naslednjih letih okrepila lastniški kapital, zmanjšala finančno tveganje in dosegla bolj uravnoteženo financiranje. Kazalniki kažejo na zdravo raven zadolženosti, kar zagotavlja večjo odpornost in stabilno poslovanje.

Likvidnost ostaja primerna, podjetja pa po obdobju negativnega denarnega toka ponovno ustvarjajo pozitivne presežke, kar krepi finančno stabilnost. Kljub

volatilnosti EBIT so podjetja po letu 2022 dosegla izboljšano dobičkonosnost in učinkovitejše obvladovanje stroškov.

Na podlagi ugotovitev agencija predlaga zgolj krovno poročanje projekcijskih finančnih kazalnikov s strani dobaviteljev, agencija pa izvaja redno »ex-post« analizo na podlagi javno dostopnih podatkov (glej tudi finančno analizo).

Zahteve za pokritost fiksni obveznosti

Na podlagi analize vprašalnikov ugotavljamo, da je z vidika vzpostavitve enotnega okvira smiselno uvesti minimalne zahteve za pokritost. V prvi vrsti definiramo okvir instrumentov za zagotavljanje pokritosti. Glede na to, da (na podlagi razpoložljivih, nepreverjenih informacij) ugotavljamo, da vsi dobavitelji, ki imajo sklenjene pogodbe s fiksno ceno, skrbijo za ustrezno pokritost zadevnega portfelja, s tem ne spreminjamo obstoječega stanja, vendar pa morebitnim novim akterjem postavljamo minimalne pogoje za delovanje na trgu in s tem zaščitimo odjemalce. Ob tem pri napovedovanju porabe eksplicitno zahtevamo upoštevanje predvidenega osipa odjemalcev (»churn«).

Zahteve za izvajanje stresnih testov

Visok indeks koncentracije HHI in velik tržni delež treh oziroma petih največjih dobaviteljev kažeta na omejeno konkurenčnost in povečano odvisnost trga od manjšega števila akterjev. V takem okolju lahko izpad ali težave enega večjega dobavitelja povzročijo prelivanje tveganj na celoten trg, tako finančno kot operativno (npr. potreba po aktivaciji zasilne oskrbe).

Na podlagi analize ugotavljamo, da 20 % dobaviteljev ne izvaja nobenih stresnih testov oziroma drugih ukrepov, ki jih nadomeščajo. Med temi so tudi dobavitelji s pomembnejšim deležem odjemalcev. Ker novela ZOEE predvideva prenos izvajanja zasilne oskrbe na dobavitelja (med dobavitelji, ki ne izvajajo stresnih testov, so tudi pomembnejši z vidika tržnega deleža), je pomembno, da se zagotovi preventivni okvir rednih ukrepov, s katerimi se zaznava ranljivost dobaviteljev. Zato uvajamo obvezo po izvajanju minimalnega nabora stresnih testov na portfeljski osnovi, dodatno pa lahko naloži agencija izvajanje »ad-hoc« stresnih testov, če na podlagi monitoringa zazna potrebo po tem.

Odsotnosti dolgoročne likvidnosti na slovenskem trgu in posledičnega vpliva kolateralov, povezanih s članstvi na tujih borzah in instrumenti za varovanje pred tveganji, je dodaten argument za minimalne zahteve po rednih stresnih testih.

Nadzor in ukrepi agencije

Metodologija se vsebinsko nanaša izključno na obveznosti in aktivnosti dobaviteljev električne energije pri oblikovanju, izvajanju in vzdrževanju strategij obvladovanja tveganj, povezanih s pogodbami o dobavi električne energije s fiksno ceno. Njena vsebina je usmerjena v opredelitev minimalnih zahtev in standardizacijo pristopov pri upravljanju tveganj, zato ne posega v pristojnosti agencije pri izvajanju podpornih, spremljevalnih ali nadzornih nalog.

Agencija v skladu s četrtem odstavkom 27.a člena ZOEE izvaja nadzor nad izvajanjem določb prvega odstavka tega člena, vendar na način, ki ni obremenjujoč za dobavitelje in ne vključuje pregledov njihovih poslovnih pozicij ali vsebine strategij.

Tako nadzor obsega spremljanje agregiranih podatkov, analizo kazalnikov solventnosti, likvidnosti in pokritosti izpostavljenosti ter stalni sistemski monitoring trga, ki se izvaja ločeno od metodologije, v okviru drugih pristojnosti agencije po EZ-2, ZOEE in podzakonskih aktih.

Agencija lahko na podlagi ugotovitev iz stalnega monitoringa ali zaznave povečanih tveganj preveri formalno skladnost strategij z zahtevami metodologije ter po potrebi sproži ustrezne regulativne postopke. Pri tem ne izvaja sprotnega ali operativnega nadzora nad posameznimi tveganji dobaviteljev, saj odgovornost za njihovo obvladovanje ostaja na strani subjektov, ki so tem tveganjem neposredno izpostavljeni.

Takšna razmejitev zagotavlja, da metodologija ohranja regulativno nevtralnost, preprečuje prepletanje pristojnosti med nadzorno in poslovno funkcijo ter jasno razmejuje odgovornost med dobavitelji in agencijo.

Ukrepi agencije so načrtovani na podlagi prožilcev in postopnega stopnjevanja, a ostajajo omejeni na ukrepe za zagotavljanje skladnosti strategije z minimalnimi zahtevami, izdajanje predlogov začasnega omejevanja sklepanja novih fiksnih pogodb oziroma omejevanja pridobivanja novih odjemalcev oziroma naložitev izvedbe dodatnih stresnih testov. Predvideno je tudi obveščanje operaterja trga in MOPE.

Poročanje

Poročanje premošča zakonske omejitve, ki omejujejo agencijo pri pregledu samih strategij. Cilj poročanja je, da agencija pridobi informacije, na podlagi katerih lahko dovolj gotovo sklepa, da je strategija vzpostavljena skladno z zahtevami in se izvaja skladno z njenim namenom. Poročanje je omejeno na agregiran podatkovni nabor.

Zagotavljanje dostopa do instrumentov za varovanje pred tveganji za energetske skupnosti

Agencija se je odločila za vzpostavitev priporočil za oblikovanje harmoniziranih instrumentov za varovanje pred tveganji, primernih za energetske skupnosti državljanov in skupnosti na področju energije iz obnovljivih virov, ki jim jih lahko nudijo dobavitelji. Vzpostavljeno bo tudi ustrezno poročanje za vrednotenje stanja.

Izjeme

Kljub zajetnemu številu odjemalcev, ki so v preteklosti ostali brez dobavitelja (> 50.000), je v okviru zasilne oskrbe zaradi zadovoljive konkurenčnosti in likvidnosti trga oskrbovano marginalno število končnih odjemalcev. Elektrooperater v okviru nujenja zasilne oskrbe ne nudi pogodb s fiksno ceno, zavarovanje nenapovedljive porabe ni izvedljivo. Elektrooperater mora biti zato ustrezno izločen iz obveznosti na podlagi predlagane metodologije. Ker na podlagi novele ZOEE lahko ELES določi ob določenih pogojih za izvajanje zasilne oskrbe dobavitelja oz. v skrajnem primeru vsi ostali dobavitelji prevzamejo oskrbo električne energije, pa je treba z metodologijo vzpostaviti minimalni okvir zaščitnih mehanizmov, ki bo omejeval tveganja prenosa teh obveznosti in obdržal izvajanje zasilne oskrbe v omejenem obsegu in na kratek rok.

Agencija na podlagi upoštevanja načela sorazmernosti izloča iz obveznosti po 27.a členu ZOEE dobavitelje s tržnim deležem, ki je manjši kot 1 % dobavljene energije vsem odjemalcem (to je 30 % dobaviteljev, ki so imeli v letu 2024 sklenjene pogodbe s fiksno ceno). S to generično izjemo se odpravijo tudi morebitne vstopne ovire na trg, ki bi lahko nastale z uvedbo obvez na nove akterje na trgu. S tem izločimo iz obveznosti tudi elektrooperaterja.